

Фінансовий стан боржників – юридичних осіб: сучасні підходи в оцінюванні

Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В.

Полтавська державна аграрна академія

У ринкових економічних умовах обставини об'єктивно змушують суб'єктів господарювання підвищувати ефективність виробництва і конкурентоспроможність продукції, що можливо лише за достатньої забезпеченості фінансовими ресурсами. Оскільки далеко не кожне підприємство має в своєму розпорядженні обсяг коштів, необхідних для практичного втілення того чи іншого проекту, постає питання залучення додаткових джерел, у тому числі кредитних ресурсів.

Фінансовий аналіз є важливою складовою оцінювання комерційними банками кредитоспроможності позичальників. Кредитоспроможність – це одна з умов виникнення і здійснення кредитних відносин, які виникають між банком (кредитором) і суб'єктом підприємницької діяльності (боржником) із приводу надання кредитором позички на умовах її повернення у відповідний строк зі сплатою процентів. У «Положенні про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» (далі – Положення НБУ) наводиться таке визначення: «кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитних операцій і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки»¹.

Зобов'язання підприємства можуть погашатися різними видами активів: насамперед грошима, а також готовою продукцією, товарами та ін. Спроможність підприємства виконувати зобов'язання характеризується його платоспроможністю. У згаданому нормативному документі Національного

¹. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

банку України зустрічаємо таке визначення: «платоспроможність – здатність боржника (контрагента) банку своєчасно здійснювати розрахунки за всіма видами своїх зобов’язань»¹.

Виникає питання: чим кредитоспроможність підприємства відрізняється від його платоспроможності та взагалі який сенс використання категорії кредитоспроможності, якщо є категорія платоспроможності?

Відмінність між кредитоспроможністю і платоспроможністю пов’язана з тим, що кредитні зобов’язання боржника перед банком, на відміну від інших зобов’язань, мають бути погашені виключно грошима. У зв’язку з цим виникає необхідність використання категорії кредитоспроможності для характеристики здатності боржника погашати зобов’язання перед банком виключно грошима.

Але чи всі грошові потоки підприємства можуть розцінюватися банком як потенційне джерело погашення кредитної заборгованості? Вочевидь, у цьому випадку слід брати до уваги ті потоки грошових коштів, що, як передбачається, будуть мати в майбутньому регулярний, а не випадковий характер. Це означає, що як потенційне джерело погашення кредитної заборгованості доцільно розглядати грошові потоки від основної діяльності.

З урахуванням викладеного доцільно, на нашу думку, вдосконалити визначення категорії кредитоспроможності, що міститься у Положенні НБУ, і навести його в такій редакції: кредитоспроможність – це спроможність за конкретних умов кредитування у повному обсязі та у визначений кредитною угодою строк розрахуватися за своїми борговими зобов’язаннями виключно грошима, що генеруються боржником у процесі основної діяльності.

Із метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів банків Правлінням Національного банку України затверджено «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за

¹. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

активними банківськими операціями». Це Положення розроблено на підставі Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», нормативно-правових актів Національного банку України, з урахуванням основних вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

Відповідно до вимог цього Положення НБУ банк здійснює оцінювання фінансового стану боржника, визначає його кредито- і платоспроможність.

Банк визначає кредитоспроможність боржника під час надання кредиту та в разі зміни первісних умов договору, в тому числі пов'язаних із фінансовими труднощами боржника. Банк визначає платоспроможність боржника – юридичної особи (крім банку) протягом строку дії договору з такою періодичністю: якщо боржник відповідно до вимог законодавства складає:

- квартальну і річну фінансову звітність – не рідше ніж один раз на три місяці;
- тільки річну фінансову звітність – не рідше ніж один раз на дванадцять місяців;

Одним із найважливіших елементів аналізу кредитоспроможності є оцінювання комерційним банком фінансового стану боржника, на підставі результатів якого визначається його кредитний клас.

Відповідно до Положення НБУ банк здійснює оцінювання фінансового стану юридичної особи (крім банку), якій надано кредит, шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням багатofакторної дискримінантної моделі за такою формулою¹:

$$Z = a_1 \times K_1 + a_2 \times K_2 + a_3 \times K_3 + a_4 \times K_4 + a_5 \times K_5 + \dots + a_n \times K_n - a_0, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник;

$K_1, K_2, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних

¹. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

фінансової звітності боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства. Для малого підприємства замість зазначених зазначених коефіцієнтів застосовуються коефіцієнти $MK_1, MK_2, \dots, MK_n$;

$a_1, a_2, \dots, a_n$ – параметри, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів і щороку актуалізуються НБУ на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб.

Банк розраховує інтегральний показник, виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

**Моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану
боржника – юридичної особи**

Групи видів економічної діяльності	Для великого або середнього підприємства	Для малого підприємства
А	Б	В
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01-03)	$Z=1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2$	$Z=0,02 \times MK_1 + 0,02 \times MK_2 + 1,5 \times MK_3 + 0,6 \times MK_7 + 2,6 \times MK_8 + 0,008 \times MK_9 - 1,1$
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10-12)	$Z=0,035 \times K_1 + 0,04 \times K_2 + 2,7 \times K_3 + 0,1 \times K_6 + 1,1 \times K_7 + 1,2 \times K_8 + 0,05 \times K_9 - 0,8$	$Z=0,01 \times MK_1 + 0,03 \times MK_2 + 2,2 \times MK_3 + 0,03 \times MK_4 + 0,95 \times MK_7 + 1,3 \times MK_8 + 0,06 \times MK_9 + 0,2 \times MK_{10} - 0,7$
Переробна промисловість: секція С (розділи 13-18, 31, 32)	$Z=0,95 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 1,1 \times K_6 + 1,4 \times K_7 + 3,1 \times K_8 + 0,04 \times K_9 + 0,03 \times K_{10} - 0,45$	$Z=0,03 \times MK_2 + 1,95 \times MK_3 + 0,01 \times MK_4 + 0,002 \times MK_6 + 2,5 \times MK_7 + 0,8 \times MK_8 + 0,05 \times MK_9 - 0,9$
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05-09); переробна промисловість: секція С (розділи 19-30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36-39)	$Z=0,025 \times K_1 + 1,9 \times K_3 + 0,45 \times K_6 + 1,5 \times K_8 + 0,03 \times K_9 - 0,5$	$Z=0,01 \times MK_1 + 2,42 \times MK_3 + 0,01 \times MK_4 + 0,05 \times MK_7 + 1,35 \times MK_8 + 0,05 \times MK_9 - 0,7$
Будівництво: секція F (розділи 41-43)	$Z=0,02 \times K_1 + 1,7 \times K_3 + 0,01 \times K_4 + 0,3 \times K_6 + 0,4 \times K_7 + 2,9 \times K_8 - 0,1$	$Z=0,02 \times MK_1 + 2,2 \times MK_3 + 0,001 \times MK_5 + 0,01 \times MK_6 + 0,009 \times MK_7 + 1,4 \times MK_8 + 0,2 \times MK_{10} - 0,27$

Продовж. табл. 1

А	Б	В
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція Г (розділи 45-47); тимчасове розміщування й організація харчування: секція І (розділи 55, 56)	$Z=1,03 \times K_3 + 0,001 \times K_4 + 0,16 \times K_6 + 0,6 \times K_7 + 2,9 \times K_8 + 0,08 \times K_9 - 0,14$	$Z=0,03 \times MK_1 + 1,85 \times MK_3 + 0,004 \times MK_4 + 0,001 \times MK_5 + 0,1 \times MK_6 + 0,2 \times MK_7 + 2,2 \times MK_8 + 0,009 \times MK_9 - 0,35$
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція Н (розділи 49-53); електрозв'язок: секція І (розділ 61)	$Z=0,07 \times K_2 + 1,27 \times K_3 + 0,32 \times K_6 + 1,98 \times K_8 + 0,04 \times K_9 + 0,04 \times K_{10} - 0,15$	$Z=0,04 \times MK_1 + 0,01 \times MK_2 + 1,8 \times MK_3 + 0,002 \times MK_5 + 0,6 \times MK_6 + 0,85 \times MK_7 + 1,7 \times MK_8 + 0,03 \times MK_9 - 0,8$
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція К (розділи 64-66)	$Z=0,025 \times K_1 + 2,7 \times K_3 + 0,005 \times K_4 + 0,13 \times K_7 + 2,4 \times K_8 - 0,93$	$Z=0,02 \times MK_1 + 1,7 \times MK_3 + 0,001 \times MK_4 + 0,001 \times MK_5 + 0,15 \times MK_6 + 3,1 \times MK_8 + 0,02 \times MK_9 - 0,4$
Інформація та телекомунікації: секція Л (розділи 58-60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L-U (розділи 68-99)	$Z=0,03 \times K_1 + 0,9 \times K_3 + 0,01 \times K_4 + 0,002 \times K_5 + 0,15 \times K_6 + 0,5 \times K_7 + 2,9 \times K_8 - 0,05$	$Z=0,01 \times MK_1 + 1,92 \times MK_3 + 0,01 \times MK_6 + 0,02 \times MK_7 + 1,2 \times MK_8 + 0,01 \times MK_9 - 0,35$

Банк визначає вид економічної діяльності підприємства згідно з Класифікацією видів економічної діяльності ДК 009:2010 на підставі наданого ним розшифрування даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (рядок 2000) або форми № 2-м (2-мс) «Звіт про фінансові результати» (рядок 2000) річної фінансової звітності боржника – юридичної особи за останній звітний період щодо структури доходів. Модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи визначається не рідше ніж один раз на рік, виходячи з максимального значення частки доходу від певного виду діяльності в загальному обсязі чистого доходу, отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Далі визначаються фінансові коефіцієнти (табл. 2) на підставі даних фінансової звітності за останній звітний період та даних звітності останнього звітного року:

- для боржника – великого або середнього підприємства – за формою № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», формою № 2 «Звіт про фінансові

результати (Звіт про сукупний дохід)»;

- для боржника – малого підприємства – за формою № 1-м або № 1-мс «Баланс», формою № 2-м або № 2-мс «Звіт про фінансові результати».

Запропонована в табл. 2 методика розрахунку фінансових коефіцієнтів враховує форми фінансової звітності згідно додатків до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»¹ (для великого або середнього підприємства) та П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»² (для малого підприємства).

Таблиця 2

**Фінансові коефіцієнти для розрахунку інтегрального показника
фінансового стану боржника – юридичної особи**

Фінансовий коефіцієнт	Формула розрахунку	Алгоритм розрахунку для великого або середнього підприємства (рядки)	Алгоритм розрахунку для малого підприємства (рядки)
А	Б	В	Г
1. К ₁ , МК ₁ – коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)	<u>Оборотні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 1: <u>1195, гр.4</u> 1695, гр.4	Ф. № 1-м (1-мс): <u>1195, гр.4</u> 1695, гр.4
2. К ₂ , МК ₂ – проміжний коефіцієнт покриття	Монетарні <u>оборотні активи</u> Поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 1: (1120+1125+ <u>+1160+1165), гр.4</u> 1695, гр.4	Ф. № 1-м: (1125+1160+ <u>+1165), гр.4</u> 1695, гр.4 або Ф. № 1-мс: (1155+1165), гр.4 1695, гр.4
3. К ₃ , МК ₃ – коефіцієнт фінансової незалежності	<u>Власний капітал</u> Валюта балансу (пасив)	Ф. № 1: <u>1495, гр.4</u> 1900, гр.4	Ф. № 1-м (1-мс): <u>1495, гр.4</u> 1900, гр.4
4. К ₄ , МК ₄ – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	<u>Власний капітал</u> Необоротні активи	Ф. № 1: <u>1495, гр.4</u> 1095, гр.4	Ф. № 1-м (1-мс): <u>1495, гр.4</u> 1095, гр.4

¹. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

². Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 48 від 08.02.2014 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

А	Б	В	Г
5. K_5 – коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток (збиток) Інвестований власний капітал	Ф. № 2: <u>(2350–2355), гр.3</u> Ф. № 1: $((1400+1405+1410–1425–1430),$ гр.3+ $(1400+1405+1410–1425–1430),$ гр.4) $\div 2$	–
6. MK_5 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації Кредиторська заборгованість	–	Ф. № 2-м (2-мс): <u>2000, гр.3</u> Ф. № 1-м (1-мс): (1615, гр.3+ +1615, гр.4) $\div 2$
7. K_6, MK_6 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом від операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чиста виручка від реалізації	Ф. № 2: <u>(2190–2195), гр.3</u> Ф. № 2: 2000, гр.3	Ф. № 2-м: $(2000+2120–2050–2180),$ гр.3 Ф. № 2-м : 2000, гр.3 або Ф. № 2-мс: <u>(2000–2050), гр.3</u> Ф. № 2-мс : 2000, гр.3
8. K_7 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування, фінансові витрати та амортизація Чиста виручка від реалізації + інші операційні доходи	Ф. № 2: $(2290–2295+2250+2515),$ гр.3 Ф. № 2: $(2000+2120),$ гр.3	–
9. MK_7 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Разом доходи	–	Ф. № 2-м (2-мс): <u>2290, гр.3</u> Ф. № 2-м (2-мс): 2280, гр.3
10. K_8, MK_8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	Чистий прибуток (збиток) Валюта балансу (актив)	Ф. № 2: <u>(2350–2355), гр.3</u> Ф. № 1: $(1300, гр.3+1300, гр.4)\div 2$	Ф. № 2-м (2-мс): <u>2350, гр.3</u> Ф. № 1-м (1-мс): $(1300, гр.3+1300, гр.4)\div 2$
11. K_9, MK_9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чиста виручка від реалізації Оборотні активи	<u>Ф. № 2: 2000, гр.3</u> Ф. № 1: $(1195, гр.3+1195, гр.4)\div 2$	Ф. № 2-м (2-мс): <u>2000, гр.3</u> Ф. № 1-м (1-мс): $(1195, гр.3+1195, гр.4)\div 2$
12. K_{10} – коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування, фінансові витрати та амортизація Довгострокові та поточні зобов'язання і забезпечення	Ф. № 2: $(2290–2295+2250+2515),$ гр.3 Ф. № 1: $(1595+1695),$ гр.4	–

А	Б	В	Г
13. МК ₁₀ – коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовим результатом до оподаткування	Фінансовий результат до оподаткування Довгострокові та поточні зобов'язання	–	Ф. № 2-м (2-мс): <u>2290, гр.3</u> Ф. № 1-м (1-мс): (1595+1695), гр.4

Для цілей розрахунку фінансових коефіцієнтів усі показники звітності враховуються зі знаком (+), як це передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зі знаком (–) ураховується показник власного капіталу, якщо він має від'ємне значення, та фінансовий результат у формі збитку. З метою уникнення надмірного впливу фінансових коефіцієнтів на інтегральний показник фінансового стану береться до розрахунку їх максимальне значення не більше 100.

Якщо під час розрахунку фінансового коефіцієнта знаменник формули дорівнює 0, то під час розрахунку інтегрального показника береться значення коефіцієнта, що дорівнює 1 (за винятком коефіцієнтів К₅, К₆, К₇, МК₆, МК₇, за якими береться значення, що дорівнює 0). Якщо знаменник коефіцієнта К₅ дорівнює 0 або має від'ємне значення, то для розрахунків береться значення коефіцієнта, що дорівнює 0.

Клас боржника – юридичної особи визначається залежно від значення інтегрального показника з урахуванням величини підприємства (велике, середнє або мале) (табл. 3, 4). Найвищий клас боржника – 1, найнижчий – 9.

Банк визначає клас боржника – юридичної особи не вище 8, якщо:

- у договорах на має письмової згоди боржника на збір, зберігання, використання та поширення через бюро кредитних історій інформації про боржника – юридичну особу;
- банк не надав після 01.01.2014 р. до бюро кредитних історій відомості про боржника за наявності в договорі відповідної згоди;
- немає фінансової звітності боржника за останній звітний період;
- проти боржника – юридичної особи порушено справу про банкрутство.

Таблиця 3

**Визначення класу боржника – юридичної особи для великого
або середнього підприємства¹**

Види економічної діяльності	Класи				
	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01-03)	Більше ніж +1,25	Від +1,25 до +0,81	Від +0,80 до +0,60	Від +0,59 до +0,35	Від +0,34 до +0,05
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10-12)	Більше ніж +1,35	Від +1,35 до +0,71	Від +0,70 до +0,35	Від +0,34 до +0,00	Від -0,01 до -0,36
Переробна промисловість: секція С (розділи 13-18, 31, 32)	Більше ніж +1,35	Від +1,35 до +0,81	Від +0,80 до +0,51	Від +0,50 до +0,17	Від +0,16 до -0,20
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05-09); переробна промисловість: секція С (розділи 19-30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36-39)	Більше ніж +1,35	Від +1,35 до +0,80	Від +0,79 до +0,51	Від +0,50 до +0,04	Від +0,03 до -0,40
Будівництво: секція F (розділи 41-43)	Більше ніж +0,60	Від +0,60 до +0,07	Від +0,06 до -0,15	Від -0,16 до -0,40	Від -0,41 до -0,67
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотransпортних засобів: секція G (розділи 45-47); тимчасове розміщування й організація харчування: секція I (розділи 55, 56)	Більше ніж +1,50	Від +1,50 до +0,91	Від +0,90 до +0,62	Від +0,61 до +0,16	Від +0,15 до -0,27
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція H (розділи 49-53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	Більше ніж +1,55	Від +1,55 до +1,01	Від +1,00 до +0,76	Від +0,75 до +0,35	Від +0,34 до -0,05
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція K (розділи 64-66)	Більше ніж +2,00	Від +2,00 до +1,20	Від +1,19 до +0,95	Від +0,94 до +0,52	Від +0,51 до +0,10
Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58-60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L-U (розділи 68-99)	Більше ніж +1,15	Від +1,15 до +0,70	Від +0,69 до +0,45	Від +0,44 до +0,09	Від +0,08 до -0,26

Продовж. табл. 3

Види економічної діяльності	Класи			
	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
А	1	2	3	4
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01-03)	Від +0,04 до -0,25	Від -0,26 до -0,70	Від -0,71 до -3,20	Менше ніж -3,20
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10-12)	Від -0,37 до -0,70	Від -0,71 до -1,20	Від -1,21 до -3,50	Менше ніж -3,50

¹ Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Продовж. табл. 3

А	1	2	3	4
Переробна промисловість: секція С (розділи 13-18, 31, 32)	Від -0,21 до -0,50	Від -0,51 до -1,04	Від -1,05 до -3,70	Менше ніж -3,70
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05-09); переробна промисловість: секція С (розділи 19-30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36-39)	Від -0,41 до -0,75	Від -0,76 до -1,34	Від -1,35 до -4,70	Менше ніж -4,70
Будівництво: секція F (розділи 41-43)	Від -0,68 до -0,90	Від -0,91 до -1,30	Від -1,31 до -3,80	Менше ніж -3,80
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція G (розділи 45-47); тимчасове розміщування й організація харчування: секція I (розділи 55, 56)	Від -0,28 до -0,60	Від -0,61 до -1,20	Від -1,21 до -4,70	Менше ніж -4,70
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція H (розділи 49-53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	Від -0,06 до -0,37	Від -0,38 до -0,95	Від -0,96 до -3,50	Менше ніж -3,50
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція K (розділи 64-66)	Від +0,09 до -0,25	Від -0,26 до -0,83	Від -0,84 до -4,20	Менше ніж -4,20
Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58-60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L-U (розділи 68-99)	Від -0,27 до -0,55	Від -0,56 до -1,10	Від -1,11 до -3,30	Менше ніж -3,30

Таблиця 4

Визначення класу боржника – юридичної особи для малого підприємства

Види економічної діяльності	Класи				
	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5
А	1	2	3	4	5
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція А (розділи 01-03)	Більше ніж +1,00	Від +1,00 до +0,50	Від +0,49 до +0,28	Від +0,27 до -0,10	Від -0,11 до -0,45
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція С (розділи 10-12)	Більше ніж +2,00	Від +2,00 до +1,40	Від +1,39 до +1,05	Від +1,04 до +0,55	Від +0,54 до +0,01
Переробна промисловість: секція С (розділи 13-18, 31, 32)	Більше ніж +1,70	Від +1,70 до +1,11	Від +1,10 до +0,81	Від +0,80 до +0,35	Від +0,34 до -0,10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція В (розділи 05-09); переробна промисловість: секція С (розділи 19-30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція Е (розділи 36-39)	Більше ніж +2,20	Від +2,20 до +1,25	Від +1,24 до +0,90	Від +0,89 до +0,42	Від +0,41 до -0,05
Будівництво: секція F (розділи 41-43)	Більше ніж +2,10	Від +2,10 до +1,40	Від +1,39 до +0,81	Від +0,80 до +0,53	Від +0,52 до +0,04

Продовж. табл. 4

А	1	2	3	4	5
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція G (розділи 45-47); тимчасове розміщення й організація харчування: секція I (розділи 55, 56)	Більше ніж +1,60	Від +1,60 до +0,96	Від +0,95 до +0,71	Від +0,70 до +0,20	Від +0,19 до -0,24
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція H (розділи 49-53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	Більше ніж +1,40	Від +1,40 до +0,86	Від +0,85 до +0,61	Від +0,60 до +0,20	Від +0,19 до -0,19
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція K (розділи 64-66)	Більше ніж +2,50	Від +2,50 до +1,51	Від +1,50 до +1,20	Від +1,19 до +0,75	Від +0,74 до +0,32
Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58-60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L-U (розділи 68-99)	Більше ніж +1,60	Від +1,60 до +0,98	Від +0,97 до +0,62	Від +0,61 до +0,23	Від +0,22 до -0,20

Продовж. табл. 4

Види економічної діяльності	Класи			
	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство: секція A (розділи 01-03)	Від -0,46 до -0,75	Від -0,76 до -1,26	Від -0,27 до -4,20	Менше ніж -4,20
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів: секція C (розділи 10-12)	Від 0,00 до -0,40	Від -0,41 до -1,10	Від -1,11 до -4,40	Менше ніж -4,40
Переробна промисловість: секція C (розділи 13-18, 31, 32)	Від -0,11 до -0,50	Від -0,51 до -1,14	Від -1,15 до -4,10	Менше ніж -4,10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів: секція B (розділи 05-09); переробна промисловість: секція C (розділи 19-30, 33); постачання електроенергії, газу: секція D (розділ 35); водопостачання, каналізація: секція E (розділи 36-39)	Від -0,06 до -0,50	Від -0,51 до -1,20	Від -1,21 до -4,90	Менше ніж -4,90
Будівництво: секція F (розділи 41-43)	Від +0,03 до -0,35	Від -0,36 до -1,10	Від -1,11 до -4,20	Менше ніж -4,20
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів: секція G (розділи 45-47); тимчасове розміщення й організація харчування: секція I (розділи 55, 56)	Від -0,25 до -0,59	Від -0,60 до -1,25	Від -1,26 до -5,20	Менше ніж -5,20
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність: секція H (розділи 49-53); електрозв'язок: секція J (розділ 61)	Від -0,20 до -0,50	Від -0,51 до -1,10	Від -1,11 до -4,40	Менше ніж -4,40
Фінансова та страхова діяльність (крім банків): секція K (розділи 64-66)	Від +0,31 до -0,10	Від -0,11 до -0,75	Від -0,76 до -3,40	Менше ніж -3,40
Інформація та телекомунікації: секція J (розділи 58-60, 62, 63); інші операції та послуги: секції L-U (розділи 68-99)	Від -0,21 до -0,55	Від -0,56 до -1,19	Від -1,20 до -4,20	Менше ніж -4,20

Банк визначає клас боржника – юридичної особи не вище 9, якщо боржника визнано банкрутом у встановленому законодавством порядку.

Таким чином, оцінювання кредитоспроможності необхідне для прийняття рішення про видачу кредиту та обґрунтування його погашення.

У міжнародній банківській практиці одним із найпоширеніших підходів до визначення кредитоспроможності позичальника є рейтингові системи, які орієнтовані на врахування кількісних та якісних характеристик клієнта і дають змогу визначити кредитоспроможність за допомогою комплексного показника – рейтингу, вираженого, як правило, в балах, установити межі інтервалу його коливань і залежно від кількості балів обґрунтувати належність позичальника до того чи іншого класу за рівнем кредитного ризику.

З урахуванням особливостей кредитування в Україні, доцільно застосовувати таку схему оцінювання банком кредитоспроможності боржника – юридичної особи: загальна характеристика боржника → оцінювання фінансового стану боржника шляхом розрахунку інтегрального показника → аналіз ефективності проекту, що кредитується, та оцінювання ризиків, пов'язаних із ним → прийняття рішення про кредитування.

Література

1. Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 48 від 08.02.2014 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями / Затверджено постановою Правління Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.